

Landskap: Halland

Upptecknat av: Pehr Johansson

Härad: Höks

Adress: Skmliden, Skäldeviken

Socken: Västorp

Berättat av: Johanna Johansson

Uppteckningsår: 1948

Född år 1859 i Västorp, Halland

Hemmets prydnade.

s. 1-4.

LwF. 49.

Kalendern och dess märkesdagar.

s. 5-9.

N. M. 72.

Skriv endast på denna sida!

- Recessens pyntad. 1. Dörning i hemmet förekom under sommaren till varje sönd- och helgdag. Då bröts kvistar av bok och äron hägg när den senare stod i blom och dessa lövstolar placerades på den öppna spisen och i kappningarna på takbjälkarna.
2. Golvet var alltid beströvt med vit, fin sand. På söndagarna dessutom äron med repat enis ibland tillammans med boklöv. Golvet skurades enast till jul och några mattor användes icke.
3. Till julhögtiden pyntades rummen så mycket som möjligt. På väggarna hängdes stora vita linnvävda linne dukar, i vars nedre kant fanns "träci", d.v.s. en 15-20 cm bred lundknuten frans. På dessa dukar fästes sedan oinramade olje tryck, oftast föreställande motiv från Jesu födelse. Allt tapetsera rummen blev inte känt förrän på 1870-talet, dessa voro av olika färger, gröna eller svartblommiga. Vid samma tidpunkt började man pynta väggarna med tavlor.

Dessa köptes av gårdshandlaren motiven var olika såsom Kungliga familjen, Luther och Melancton och olika landskapsmotiv. Dessa tavlor var inte inramade det brukade man själv göra i hemmet då vanligt köptes i alusvis.

4. Endast till högtiderna användes dukar på borden. Dessa dukar var hemvävda vita linne dukar i drillmönster. På bordskåpen stod gamla kaffekoppar och silvertunnlar som pryddes. Till varje söndag skurades de omålade möblerna med sand och halmraska, någon skurborste fanns inte. Bordet pryddes inte på något särskilt sätt till de olika högtiderna, endast de vita dukarna förekommo.

5. Öppen spis fanns i köket, grytorna stod på en träfoting över elden. Uppvärmningen av rummen skedd genom en enda ugn s.k. Simsaugor. Den uppladdades från köket med torv, ris och ved. Den var gott en meter hög och fyrkantig.

Oranpi ugven fanns ett mycket starkt som fick
Häusgård som värmesteps. Där vattnet kunde hålla
sig varmt någon tid.

6. För ungefär 80 år sedan användes kranlampor,
vaken var gjord av skalad säv. som brukt i vattendrag.
Ett 20-tal år senare infördes fotogenlampor som
spred ett ljus som många gånger övertärfade kran-
lampans. Så fanns också handslöpta ljus gjorda av
färbalg.

7. Man brukade inte bryta blommor och sätta in i
vaser utan de fick växa i jord uti "havren", endast vid
kyrkbesök plockades en liten bukett blommor som
lades på psalmboken, denna bukett bestod av isop,
lavendel, salvia, ambrett och solsvickor (ringblommor)
Dessa luktades på då och då när församlen började göra sej
päämind under den långa mässan. I fönstren fanns
ett fåtal olika sorters krukväxter såsom balsamin,
kruisiana och plätiana, de sistnämnda var beadväxter.

S. k. "lulletrå". Dessa förökades genom släktlingar som man antingen fick eller stal i en oöfveraktig ögonblick, något som skulle vara särskilt lersamt.

8. Bland de prydnader som fanns i templet var också halvstenen. Den var gjord av otröskad rågkorn och bestod av halvsten genom dragning av tridar, dessa tridar voro svorda på olika sätt, därav uppstod en cirkulerande rörelse, då den hängde i taket.

Oraustående skildring är hämtad från mitt förvaldarens beaktet är uttrycket sedan 45 år tillbaka, då jorden öfvergick i annans ägo.

Almanackan. I så länge jag minns tillbakå tra vi i mitt hem haft almanacka. Den köptes på bottehandeln i närmaste stad. Den hängdes uppslagen i en ställningsställning på väggen och togs ner, endast då ny anstånd började, då blodet skulle väntas.

I almanackan brukade bönderna göra sina anteckningar angående tiden för t. et. när kon skulle kalva eller sugget få grisar. m. m. på sånt.

Det fanns nog inte almanacka i alla hem. Jag minns hem en gammal gammal hem till mitt hem en söndag för att göra uppköp (viltade affär). Förväntat undrade jag var för hem kom en sådan dag. Då blev hem riktigt ledsen hem hörde det var en vardag, så hem skyndade sig hem att kalla in sin man som gick på åker och arbetade.

Angående de olika tecknen som var utsatta vid de olika dagarna skulle man sätta potatis i tvillingarnas tecken. Då skulle potatis skörden bli tvångdubbel. Däremot skulle potatis inte sättas i triaffens tecken, då puttrade de.

N. M. 72

ACC. N:R M. 10570:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ej heller i skorpionens, då de blev skorriga.
Hövet skulle lösas på nyel för att andra skörden
skulle bli riklig. Alla äktenskap skulle ingås på ett ny.
då skulle deras levnad bli ljus och lyckosam.
Mycket hade sin stora betydelse. Då kunde man med
hjälp av psalm boken utforska konungens öden. Med
blickens riktad på nymanen skulle ^{med} fingern peka
på en psalm, slog man då upp en beqvärningspsalm
skulle man öf inman äro slut, blev det en birtgopsalm
skulle bröllopp ståda. De viduleks uppgifter som fun-
nos i almanackan trodde och litade man på och det
var mest påkost man påg de nya almanackorna införas
i landet. Minns inget om mustarar eller almanackor
dessa ha nog funnits långt innan min tid.
I dagligt tal använde man småvärdernas officiella namn,
man brukade sällan tala om Tor manns huse eller de
andra namnen. Djurens räktighetstid påkosts alltid
i veckor. Då kunde t. ex. en boudé räta ut litet hack

ACC. N:R M. 10570: 7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i nageln rit nagelbandet, när detta märke rucid ut till
nagelns kant hade 16 veckor förflytt. Denna tiduppgift
gällde sugorna, för den var tiden 40 veckor och för listan
52 veckor. Veckoräkning förekom allmänt i min hem-
bygd. Den s. k. 13:de "ugan" (veckan) började den 5 april
och räknades baklänges. Gökarna skulle komma i den 10:de
veckan och gala i den 9:de.

Angående naturmärken minns jag endast att skivkorn var
spickan när göken got, om glisen slaktats till jeb.
Märkesdagar. Torsdagarna ansågs vara olycksbringande
~~det~~ varo trollens dagar. Tredje torsdagen i Tor (Mars) fick
man inte ha lampor tänd, då ansågs det att man fick
out i ögonen. Tredags råttor var nästa veckas råttor.

Den kall period på våren var "nadda", som sträckte sig
tre dagar före och tre dagar efter 1 maj. Sedan förekom
älsriga några kyliga dagar omkring 18-20 maj som
kallades järnättarna. Den larkan kom innan Ryndels-
mässan fick hon stoppa pipan i säck. Man skulle tvätta

ACC. NR M. 10570:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

innan nämnda dag, då skulle Jungfru Maria lägga
siga i vattnet. Tiggisid var väderbytareu, då var det
alltid blisigt och oroligt väder. Den sista februari
skulle Gije och Iva brötas, då skakade Gije sin skinn-
tjortel (duögra). Petrikatt, den 22 feb. skall det Iva lika
mycket under som över jorden. Ho martyrer var det oväder
igen. På Vårfrudagen skulle käljö säas, då skulle inte
mask avgripa kålen. På Erik-dagen skulle korren säas.
på Karolina-dagen skulle linet säas och på Oeda-dagen
var det tid att sätta bruna töror. Det trätt var olämp-
lig i djumvelveckan, likaså all flyttning och äpplenköps
ingående under dessa dagar var otänkbara. De kunde fullen
få anakt över människorna. Man skulle börja bästa
ängs marken om Verman-dagen, detta arbete skulle
vara avslutat innan Bartholomeus, annars kom han
och förarena gräsel. Regnade det Iju sista-dagen blev
det regor i Frickel. I samma dag skulle man ta upp en viss
sorts små potatis, då blev det fuffelt igen.

ACC. N:R M.10570:9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Olof skulle ge kaka. Om det regnade Petri fängelset (Väte Per)
blev det återigen regn en längre tid. Rågen skulle köpas
på Brynolf-dagen. Om Korsvärsan flyttade svatarna.
Mikael var den stora flyttningsdagen för tjänarna på
landet. På Sallus-dagen skulle fåren klippas.

På Allhelgonadagens kväll kunde man se det kommande
års väderlek, man fyllde ett glas med vatten till randen
om det regnar efter tolv runnit över blev det ett rött år,
annars blev det mörkt. Den första kildknäppen
inträffade mellan Klemens och Katarina. Om Judas
braska skulle julen slaska. Om stubbe fick halt
Audrea natt, ligger den till frus-natt. = Vårfrudagsnatt.